

تحلیل موانع توسعه گردشگری روستایی با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی: مورد روستای فهرج

شهرستان یزد

مدینه خسروجردی^{۱*}، راحله السادات حسینی^۲، حمید رستگاری^۳ و مهدی نوری پور^۴

^۱ دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی دانشگاه یاسوج (mkhosrojerdi07@gmail.com)

^۲ کارشناسی ارشد سابق توسعه روستایی (r.s.hosseyni@gmail.com)

^۳ دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی دانشگاه یاسوج (rastegary@hotmail.com)

^۴ دانشیار ترویج کشاورزی و توسعه روستایی، گروه مدیریت توسعه روستایی، دانشگاه یاسوج (mnooripoor@yu.ac.ir)

چکیده

گردشگری رویکرد جدیدی در توسعه روستایی است که می‌تواند در توانمندسازی مردم محلی و توسعه منابع انسانی، تنوع بخشی اقتصادی و رشد آن، خلق فرصت‌های شغلی، ارتقاء استانداردهای زندگی از طریق تأمین خدمات اجتماعی و پرکردن شکاف بین نواحی شهری و روستایی در زمینه‌های مختلف و کاهش مهاجرت روستایی به شهرها، نقش عمده‌ای داشته باشد. اما با توجه به نقش مهم این صنعت در توسعه مناطق روستایی همواره موانعی وجود دارد که توسعه این صنعت را با چالش مواجه می‌سازد. براین اساس هدف پژوهش حاضر، بررسی موانع توسعه گردشگری در روستای فهرج شهرستان یزد است. این پژوهش به روش کیفی - کمی و با استفاده از مصاحبه و پرسشنامه انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش شامل کارشناسان اداره میراث فرهنگی و گردشگری شهرستان یزد بود. در این پژوهش، ابتدا موانع توسعه گردشگری روستایی از نظر کارشناسان مذکور مورد بررسی قرار گرفت سپس اولویت‌بندی موانع توسعه گردشگری با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) با بهره‌گیری از نرم افزار Expert Choice^{۱۱} صورت گرفت. یافته‌های تحقیق نشان داد که موانع عمده در توسعه گردشگری روستایی عبارتند از ساختاری، اجتماعی - فرهنگی، زیربنایی و آموزشی. بنابراین، برای توسعه گردشگری روستایی در منطقه مورد مطالعه، پیشنهادهایی نظیر توسعه تأسیسات و زیر ساخت‌های رفاهی در روستا، تبلیغات گسترده در جهت شناساندن جاذبه‌های منطقه، بهبود کیفیت راه‌های ارتباطی، آموزش و اطلاع رسانی به مردم در نحوه برخورد با گردشگران و غیره قابل ارائه می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: گردشگری روستایی، موانع گردشگری، تحلیل سلسله مراتبی، فهرج، یزد.

* آدرس نویسنده مسئول و مکاتبه‌کننده: یاسوج- میدان معلم- خیابان دانشجو- دانشگاه یاسوج- دانشکده کشاورزی- گروه مدیریت توسعه روستایی- شماره تلفن، ۰۹۳۸۱۰۴۳۹۸۸

Analysis of Barriers to Development of Rural Tourism Using Analytical Hierarchy Process: Case of Fahreh Village in Yazd

Madineh Khosrowjerdi¹, Rahele Sadat Hosseyni², Hamid Rastegari³ and Mehdi Nooripoor⁴

¹ Ph.D Student of Agriculture Development, Yasouj University, mkhosrojerdi07@gmail.com

² Former masters of rural development, r.s.hosseyni@gmail.com

³ Ph.D Student of Agriculture Development, Yasouj University, Rastegary@hotmail.com

⁴ Associate Professor, Department of Rural Development Management, Faculty of Agriculture, Yasouj University, mnooripoor@yu.ac.ir

Abstract

Tourism is a new rural development approach that can help empower local people and develop human resources, diversify the economy and grow it, create job opportunities, promote standards of living through social services, and fill the gap between rural and urban areas. Different backgrounds and decreasing rural migration to cities have a major role. But due to the important role of this industry in the development of rural areas, there are always obstacles to the development of this industry. Accordingly, the aim of this study was to investigate the barriers of tourism development in Fahraj village of Yazd city. This research is done quantitatively using interviews and questionnaires. The statistical population of the study consisted of experts from the Cultural Heritage and Tourism Office of Yazd. In this research, firstly, the barriers of rural tourism development were considered by the experts. The priorities of tourism development barriers were analyzed using Analytical Hierarchy Process (AHP) using Expert Choice₁₁ software. The research findings showed that the main obstacles in the development of rural tourism are structural, socio-cultural, infrastructure and educational. Therefore, for the development of rural tourism in the study area, suggestions such as the development of facilities and welfare infrastructure in the village, extensive advertising to identify the attractions of the region, improve the quality of communication paths, educate and inform people about how to deal It can be provided with tourists and so on.

Keywords: rural tourism, tourism barriers, analytics hierarchy process, Fahraj, Yazd.

۱) مقدمه

امروزه، گردشگری یکی از منابع اصلی درآمد ملی کشورهای توسعه یافته و برخی کشورهای در حال توسعه را تشکیل می‌دهد. در این میان، کشورهای تراز اول در صنعت گردشگری، هر یک بنا به پتانسیل‌های موجود در کشور خود توانسته‌اند زمینه و فاکتورهای اساسی را برای توسعه گردشگری فراهم کنند و با سرمایه‌گذاری در این صنعت اکنون شاهد به بار نشستن تلاش‌هایشان هستند و بیشترین سهم را نسبت به سایر کشورها از این صنعت برده‌اند. براساس پیش‌بینی کارشناسان اقتصادی دنیا، صنعت گردشگری از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ می‌تواند از سودآورترین صنایع جهان بوده و حتی از صنعت نفت و اتومبیل هم پیشی گیرد و در شمار سه صنعت عمده جهان محسوب شود (هادیانی و همکاران، ۱۳۹۱). علاوه بر این، امروزه از گردشگری به عنوان گذرگاه توسعه‌یاد می‌شود تا جایی که سازمان جهانی گردشگری در بیانیه‌ی مانیل، گردشگری را نیاز اساسی در هزاره‌ی سوم معرفی کرده (درویشی و همکاران، ۱۳۹۳) و پیش‌بینی می‌کند که در سال ۲۰۲۰ تعداد گردشگران به ۱/۵ میلیارد نفر برسد (شاو و ویلیامز، ۲۰۰۴). در این بین، گردشگری روستایی به عنوان عاملی مهم در تحول و توسعه نواحی روستایی مورد توجه قرار گرفته است. با افول اکثر فعالیت‌های تجاری و یا آسیب دیدن اقتصاد روستایی، گردشگری به عنوان یک اقدام پیشگیرانه عمل نموده است. بنابراین گردشگری نه تنها به عنوان یک ابزار بالقوه برای تغییر این وضعیت، بلکه یکی از عناصر جدایی‌ناپذیر راهبرد توسعه روستایی شده است (عاشری و فتیحی، ۱۳۹۲). در واقع، گردشگری روستایی یکی از مفاهیم و اشکال توسعه است که در آن از منابع و جذابیت‌های محیطی و تاریخی موجود در مناطق روستایی استفاده می‌شود. این راهبرد توسعه کمترین تأثیر مخرب را دارد و از رهگذر ارتقای سطح بهره‌وری در مناطق روستایی، ایجاد اشتغال، اصلاح توزیع درآمد، حفظ محیط‌زیست روستا و فرهنگ بومی، جلب مشارکت مردم محلی و ارائه شیوه‌های مناسب برای منطبق ساختن باورها و ارزش‌های سنتی با شرایط امروزی منافع روز افزونی را نصیب مناطق روستایی می‌سازد (لطیفی و همکاران، ۱۳۹۲).

گردشگری روستایی تنها شامل گردشگری کشاورزی نمی‌شود، بلکه همه فعالیت‌هایی را که گردشگران در مناطق روستایی انجام می‌دهند را در بر می‌گیرد. از این رو، می‌توان گفت که گردشگران به دلایل مختلف و با انگیزه‌های متفاوت از نواحی روستایی بازدید می‌کنند (شریف‌زاده و مرادزاده، ۱۳۸۱؛ دانش مهر و همکاران، ۱۳۹۱). یکی از انواع مهم گردشگری روستایی گردشگری تاریخی است که فرصت خوبی در اختیار بازدید کنندگان قرار می‌دهد تا نسبت به فرهنگ‌های محلی و آثار تاریخی به جا مانده از آن و آثاری که در واقع شناسنامه فرهنگی و گنجینه هر کشور محسوب می‌شود آگاهی یابند. (عباسی سمنانی و همکاران، ۱۳۹۳). روستای فهرج از توابع بخش مرکزی شهرستان یزد می‌باشد که آثار به جا مانده در آن، مؤید قدمت و پیشینه تاریخی غنی آن است اما هنوز به طور بهینه از این استعداد کم‌نظیر بهره گرفته نشده است. بنابراین از آن جا که این روستا جزو میراث فرهنگی استان یزد می‌باشد می‌بایست به آن توجه بیشتری شود و مشکلاتش حل گردد. مطالعات مختلف نشان می‌دهد که با وجود پتانسیل‌های گردشگری که در این روستا وجود دارد، گردشگران زیادی از این روستا دیدن نمی‌کنند، بنابراین، با وجود چنین مشکلی در روستا به بررسی موانع و محدودیت‌های گردشگری روستایی و همچنین اقدام به اولویت‌بندی موانع گردشگری در روستای فهرج شهرستان یزد شده تا بتواند کمکی در جهت برنامه‌ریزی‌های آینده در خصوص گردشگری در این روستا باشد.

۲) مبانی نظری و پیشینه تحقیق

گردشگری معادل فارسی و کاملاً دقیق واژه توریسم^۱ در زبان‌های انگلیسی؛ فرانسه و آلمانی است که در زبان فارسی به گردشگری ترجمه شده است. ریشه این واژه از اصطلاح توریست^۲ یونانی و لاتین گرفته شده که یکی از معانی آن گردش کردن و یا گشتن است و با پسوند

¹ Tourism Passport to Development
Shaw & Williams

³ Tourism

⁴ Tourist

ایسم (Ism) یا گری به صورت اسم مصدر توریسم یا گردشگری درآمده است (موسوی و رجیبی، ۱۳۹۱). در فرهنگ‌های مختلف فارسی از جمله فرهنگ معین گردشگری به سفر کردن در اقطار عالم به منظور تفریح و سرگرمی، سیاحت و زیارت، مسافرت به مقصدی و بازگشت به محل سکونت اصلی، اطلاق شده است و به عنوان سفرهای کوتاه و موقتی در منطقه‌ای خارج از محل کار و سکونت اصلی به منظور سیر و سیاحت تعریف شده است. توریسم، بر اساس تعریف سازمان جهانی توریسم^۱، به کلیه فعالیت‌های افرادی اطلاق می‌شود که به مکان‌هایی خارج از محیط عادی خود به منظور گذراندن ایام فراغت، انجام کار و سایر هدف‌ها، برای مدت کمتر از یک سال می‌روند (کرمی و همکاران، ۱۳۹۲). توریسم در فرهنگ توریسم چنین تعریف شده است: اقدام به مسافرت، در فضایی غیر از سکونتگاه دائم انسان‌ها و یا مسافرتی که علاوه بر جنبه تفریحی و تفننی، به منظور سرگرمی و خودپروری انجام می‌گیرد (عباسی‌سمتانی و همکاران، ۱۳۹۳). ولی در مجموع می‌توان گفت گردشگری یعنی، حرکات مکانی موقت مردم به مکان‌ها و مقصدهایی غیر از مکان‌های معمول کار و سکونت آن‌ها، فعالیت‌هایی که در مدت اقامت در این مقصدها انجام می‌دهند، و نیز تسهیلات ارائه شده برای تامین نیازهای آن‌ها (رضوانی، ۱۳۸۷). در زمینه گردشگری مطالعات بسیاری صورت گرفته است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

عشوری و فریادی (۱۳۸۹) به ارزیابی توانایی مناطق طبیعت‌گردی با استفاده از روش‌های تجزیه تحلیل چند معیاره دهستان لواسان کوچک پرداخته و به این نتیجه رسیدند که تجزیه و تحلیل چند معیاره موجب بالا بردن دقت در ارزیابی برای مکان‌یابی شده و معیارها را از حالت کیفی خارج می‌کند.

رحیمی و رنجبر دستنانی (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان ارزیابی و اولویت‌بندی جاذبه‌های اکوتوریسم (روستاها و هدف گردشگری استان چهار محال و بختیاری) پرداختند و نتایج تحقیق نشان داد که روستاهای ده چشمه، هوره و آتشگاه به ترتیب از شرایط بهتری به منظور سرمایه‌گذاری برخوردار هستند و به ترتیب اولویت ۱ تا ۳ را به خود اختصاص داده و سایر روستاها در اولویت‌های بعدی قرار دارند که در این میان روستای دزک اولویت آخر (اولویت ۱۲) را به خود اختصاص داده است.

حیدری ساریان (۱۳۹۱) در تحلیل موانع گردشگری روستایی مهم‌ترین موانع در توسعه گردشگری را عدم تدوین برنامه جامع، تعدد مراکز تصمیم‌گیری، نبود تبلیغات کافی و پایین بودن تسهیلات رفاهی عنوان می‌کند.

هادیزاده‌زرگر و سخایی (۱۳۹۳) در تحلیل زمینه‌های توسعه گردشگری در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان ساری به این نتیجه رسیدند که اکوتوریسم مناسب‌ترین زمینه گردشگری دهستان رودپی شمالی شناخته شده، و سپس گردشگری فرهنگی، گردشگری ورزشی و در نهایت گردشگری کشاورزی در رتبه‌های بعدی جهت توسعه گردشگری روستایی در دهستان رودپی شمالی قرار دارد.

شنگ شانگ و همکاران^۲ (۱۹۹۷) در تحقیقی تحت عنوان ارزیابی ریسک‌های گردشگری با استفاده از رویکرد فازی انواع خطرهایی که گردشگران با آن مواجه هستند را با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی فازی مورد رتبه‌بندی قرار دادند. نتایج این تحقیق حاکی از این است که در میان ریسک‌های گردشگری، نظم و قانون، حمل و نقل و بهداشت از اهمیت بسزایی برخوردار است، در حالی که ارزیابان به معیار نظم و قانون بالاترین رتبه را اختصاص دادند.

شان و ویلسون^۳ (۲۰۰۱) نبود نیروی انسانی با دانش و مهارت بالا و ضعف سرمایه اجتماعی در مناطق روستایی و ضعف سیستم ارتباطی و اطلاعاتی نامناسب را از موانع رونق و شکوفایی صنعت گردشگری در مناطق روستایی می‌دانند.

اضافه بر این، در برخی از تحقیقات نبود امکانات و تاسیسات رفاهی و تبلیغات در مورد روستاها، عدم برنامه‌ریزی مناسب در زمینه گردشگری از موانع گسترش گردشگری روستایی شناسایی شدند (بنز،^۴ ۲۰۱۰ و گنز،^۵ ۲۰۰۸).

1 Wild Tourism Organization
2 Seng-Hshung et al.
3 Stan & Wilson
4 Gtz
5 Rnz

تاکانو^۱ (۲۰۱۰) در تحقیقی با عنوان کاربرد روش‌های ترکیبی سوات و فرایند سلسله مراتبی برای احیای مجدد بازارهای راهبردی گردشگری (مورد مطالعه: توریسم سریلانکا واقع در هند) به این نتیجه رسید که، راهبردهای مرتبط با شرایط بومی منطقه (قوت‌ها و فرصت‌های گردشگری) می‌تواند به عنوان بهترین راهبردها در تقویت و احیای مؤثر بازار گردشگری سریلانکا به کار گرفته شوند. طالقانی و همکاران^۲ (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان بررسی موانع توسعه صنعت گردشگری در ایران، استان خوزستان را مطالعه و نتیجه گیری کردند که بین توسعه نیافتگی گردشگری در استان خوزستان و تعدد مراکز تصمیم‌گیری، ضعف بازاریابی، و امکانات زیربنایی رابطه معناداری وجود دارد.

ناجدا و کوپرا^۳ (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان بررسی موانع نوآوری در صنعت گردشگری به مطالعه منطقه جنوبی لهستان پرداخته‌اند. این تحقیق شواهد متعدد از عوامل مختلف مانع فعالیت‌های نوآورانه در سرمایه‌گذاری‌های توریستی با مقیاس میکرو، کوچک، و متوسط ارائه می‌دهد. این تحقیق موانع نوآوری گردشگری را در سه بعد اصلی سازمانی، محیطی، و فرایندهای مرتبط با خلاقیت تقسیم‌بندی می‌کند. هاتیپوگل و همکاران^۴ (۲۰۱۶) در تحقیقی موانع مشارکت ذی‌نفعان در برنامه‌ریزی گردشگری پایدار در منطقه تراکیه در کشور ترکیه را مطالعه کردند. ابعاد آنالیز شده جهت بررسی این موانع عبارت‌اند از: آگاهی ذی‌نفعان از مسائل مهم و وضعیت فعلی گردشگری، دانش آن‌ها از اصول گردشگری پایدار، و چشم‌انداز ایشان از فرایند برنامه‌ریزی و مدل حکومت مؤثر برای منطقه. نتایج این تحقیق نشان داد که عدم ساختارهای نهادی برای همکاری و رهبری مؤثر مانع مشارکت ذی‌نفعان در فرایند برنامه‌ریزی گردشگری پایدار است. علاوه بر این، دیدگاه‌های نزدیک سهامداران، عدم جهت‌گیری استراتژیک و تمرکز مالی بر اساس منافع شخصی ممکن است مانع درک فرایند توسعه گردشگری پایدار شود.

۳) روش پژوهش

با توجه به اینکه هدف تحقیق، شناسایی و اولویت‌بندی مهم‌ترین موانع توسعه گردشگری روستایی روستای فهرج شهرستان یزد بود، باید جامعه آماری مورد مطالعه به نحوی انتخاب می‌شدند که در این زمینه آشنایی و اشراف قابل قبول داشته باشند. لذا کارشناسان اداره میراث فرهنگی و گردشگری شهرستان یزد (۸ نفر از افراد متخصص در زمینه گردشگری روستایی) برای این منظور انتخاب شدند، بنابراین از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. بر این اساس در این تحقیق، از تلفیق روش‌های کیفی - کمی استفاده شد. نخست، برای پی بردن به نظرات کارشناسان و متخصصان درباره موانع و مشکلات گردشگری روستایی از روش مصاحبه استفاده شده است که در دسته روش‌های کیفی قرار می‌گیرد. سپس در مرحله تحقیق کمی با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی^۵ موانع مشخص شده، اولویت‌بندی شدند. این تکنیک (تحلیل سلسله مراتبی) برای سازماندهی اطلاعات و قضاوت‌ها و به کارگیری آن‌ها در تصمیم‌گیری‌ها بر اساس توانایی احساسات و منطق مورد نظر شیوه‌ای مناسب ارائه می‌دهد، همچنین تکنیک تحلیل سلسله مراتبی روشی است منعطف، قوی، ساده که برای تصمیم‌گیری در وضعیتی استفاده می‌شود که معیارهای تصمیم‌گیری متضاد، انتخاب بین گزینه‌ها را با مشکل مواجه می‌کند. ابتدا در سال ۱۹۸۰، توماس ال ساعتی این روش ارزیابی چند معیاری را پیشنهاد کرد و تاکنون کاربردهای مختلفی در علوم مختلف داشته است (فاضل نیا و همکاران، ۱۳۸۹؛ برتولینی و براگلیا^۶، ۲۰۰۶). برای به کارگیری روش سلسله مراتبی، در حل مسئله‌ی تصمیم‌گیری، مراحل اساسی به شرح زیر وجود دارد.

¹ Ekano

² Eleghani et al.

³ Najda & Kopera

⁴ Hatipogl et al.

⁵ AP

⁶ Bertolini & Braglia

۱) ساختن سلسله مراتب: در این مرحله مساله تعریف می‌شود و هدف از تصمیم‌گیری به صورت سلسله مراتبی از عوامل و عناصر تشکیل دهنده تصمیم ترسیم می‌شود. فرایند تحلیل سلسله مراتبی، نیازمند شکستن مسأله تصمیم با چندین شاخص به سلسله مراتبی از سطوح است (دلبری و داودی، ۱۳۹۱). بنابراین، اولین قدم در فرایند تحلیل سلسله مراتبی، ایجاد یک ساختار سلسله مراتبی از موضوع مورد بررسی است که در آن اهداف، معیارها، زیرمعیارها، گزینه‌ها و ارتباط بین آنها نشان داده می‌شود.

۲) تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیر معیارها: در این مرحله خبرگان مقایسه‌هایی را بین معیارها و زیرمعیارهای تصمیم‌گیری انجام داده و امتیاز آن‌ها را نسبت به یکدیگر تعیین می‌کنند. این مقایسه‌ها بر اساس جدول نه کمیته انجام می‌شود (جدول ۱). ارجحیت یک گزینه یا عامل نسبت به خودش مساوی با یک است، لذا اصل معکوس بودن یک عامل نسبت به دیگری و ارجحیت یک برای یک عامل یا گزینه نسبت به خودش، دو خاصیت اصلی ماتریس مقایسه‌ای دو به دویی در فرایند تحلیل سلسله مراتبی هستند. این دو خاصیت باعث

می‌شود که برای مقایسه n معیار یا گزینه، تصمیم‌گیرنده تنها به $\frac{n(n-1)}{2}$ سؤال پاسخ دهد (دلبری و داودی، ۱۳۹۱؛ بون، ۱۹۹۰).

جدول (۱). تناسب ۹ کمیت ساعتی، برای مقایسه دو به دویی

۱ ترجیح یکسان	هر دو گزینه اثر یکسانی بر هدف دارند.
۳ کمی ارجحیت	ارجحیت یکی از گزینه‌ها بر دیگری (گزینه‌ی مورد مقایسه) اندک است.
۵ ارجحیت قوی	ارجحیت یکی از گزینه‌ها بر دیگری (گزینه‌ی مورد مقایسه) قوی است.
۷ ارجحیت بسیار قوی	ارجحیت یکی از گزینه‌ها بر دیگری (گزینه‌ی مورد مقایسه) بسیار قوی است.
۹ ارجحیت بی‌نهایت	ارجحیت یکی از گزینه‌ها بر دیگری (گزینه‌ی مورد مقایسه) در حداکثر مقدار ممکن قرار دارد.
۲، ۴، ۶، ۸	امتیازات میانی نشان‌دهنده‌ی حالت‌های میانی هریک از حالات مقایسه‌ای فوق است.

منبع: توکلی و همکاران، ۱۳۸۸

۳) تعیین ضریب اهمیت جایگزین‌ها (گزینه‌ها): بعد از تعیین ضریب اهمیت معیارها، ضریب اهمیت گزینه‌ها را باید تعیین کرد. در این مرحله، ارجحیت هر یک از گزینه‌ها در ارتباط با هر یک از معیارها مورد قضاوت و داوری قرار می‌گیرد. مبنای این قضاوت همان مقیاس ۹ کمیتی است، با این تفاوت که در مقایسه‌ی گزینه‌ها در ارتباط با هر یک از معیارها، بحث کدام گزینه مهم‌تر است، مطرح نیست بلکه کدام گزینه ارجح است و چقدر، مطرح می‌باشد (زبردست، ۱۳۸۰). به بیانی ساده، در این مرحله ارجحیت گزینه‌ها و نه اهمیت آن‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. پس از محاسبه‌ی ارجحیت هر کدام از گزینه‌ها با توجه به معیارها، ماتریس استاندارد ارجحیت هر کدام از گزینه‌ها با توجه به معیارها از طریق تقسیم مقدار هر عنصر در ماتریس زوجی بر جمع ستون مربوطه، تشکیل می‌گردد. سپس وزن هر کدام از گزینه‌ها با توجه به معیارها محاسبه می‌شود.

۴) تعیین امتیاز یا اولویت نهایی گزینه‌ها: تا این مرحله، مطالعه‌ی ضرایب اهمیت معیارها در ارتباط با هدف و نیز تعیین ضرایب اهمیت گزینه‌ها (بخش‌ها) در ارتباط با هر کدام از معیارها انجام شد. حال این دو مرحله را با هم تلفیق می‌کنیم تا وزن نهایی گزینه‌ها محاسبه شود (توکلی و همکاران، ۱۳۸۸). برای این کار، از اصل ترکیب سلسله مراتبی ساعتی استفاده می‌کنیم که به یک بردار اولویت با در نظر گرفتن همه‌ی داوری‌ها در هر سه سطح سلسله مراتبی می‌انجامد؛ و بدین ترتیب، امتیاز نهایی (اولویت) گزینه لازم بدست می‌آید:

$$\sum_{k=1}^n \sum_{i=1}^m W_k W_i (g_{ij})$$

که در آن W_k = ضریب اهمیت معیار و W_i = ضریب اهمیت گزینه نسبت به معیار.

¹ Bwen

۵) محاسبه‌ی نرخ ناسازگاری: یکی از مزایای فرایند تحلیل سلسله مراتبی امکان بررسی سازگاری در قضاوت‌های انجام شده برای تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیرمعیارهاست و نیز بررسی آنکه در تشکیل ماتریس زوجی معیارها، چقدر سازگاری در قضاوت‌ها رعایت شده است. وقتی اهمیت معیارها نسبت به هم برآورد می‌شود، احتمال ناهماهنگی در قضاوت‌ها وجود دارد. روشی که ساعتی برای بررسی سازگاری در قضاوت‌ها در نظر گرفته، محاسبه‌ی ضریبی به نام ضریب ناسازگاری^۱ است، که از تقسیم شاخص ناسازگاری^۲ بر شاخص تصادفی بودن^۳ به دست می‌آید. چنانچه این ضریب کوچک‌تر یا مساوی ۰/۱ باشد، سازگاری در قضاوت‌ها مورد قبول است، وگرنه باید در قضاوت‌ها تجدید نظر شود. باید ماتریس مقایسه زوجی معیارها را بار دیگر تشکیل داد (قدسی پور، ۱۳۸۵).

خاطر نشان می‌شود که داده‌های مورد نظر با استفاده از روش مصاحبه و پرسشنامه جمع‌آوری شده و برای بدست آوردن وزن نهایی که پاسخ همه افراد را در بر می‌گیرد از روش میانگین هندسی استفاده شده است. برای بدست آوردن وزن نسبی و نرخ ناسازگاری از نرم افزار Expert Choice^{۱۱} استفاده شده است و سپس با استفاده از میانگین هندسی پاسخ‌های کارشناسان مربوط به هر مقایسه‌ی زوجی محاسبه شده است.

۳-۱) معرفی منطقه مورد مطالعه

روستای فهرج از توابع بخش مرکزی شهرستان یزد، با مختصات جغرافیایی ۵۴ درجه و ۳۵ دقیقه طول شرقی و ۳۱ درجه و ۳۵ دقیقه عرض شمالی، در ۲۲ کیلومتری جنوب شرقی یزد و در مسیر جاده یزد - بافق قرار گرفته است. این روستا از سطح دریا ۱۲۷۰ متر ارتفاع دارد و آب و هوای آن نیمه بیابانی است. روستای فهرج از شمال شرقی به کوه چلته محدود می‌شود.

قدمت روستای فهرج به پیش از اسلام مربوط است. آثار به جا مانده در فهرج، مؤید قدمت و پیشینه تاریخی غنی آن است. از جمله آن آثار می‌توان به مسجد جامع تاریخی روستا اشاره کرد که بنای آن به دوره‌ی قبل از اسلام منسوب است. برخی منابع، قدمت روستای فهرج را در حدود ۵۰۰۰ سال ذکر کرده‌اند. این روستا در گذشته‌های دور، دروازه الیساتیس و یکی از چهار بخش مهم و اصلی شهر تاریخی یزد قدیم بوده است. نام روستا نیز به قبل از اسلام مربوط است. نام اولیه آن «فرافر» بوده است که با گذشت زمان، در قرون چهارم و پنجم هجری قمری به «پهره» یا «پهرشت» و پس از آن به «فهرج» تغییر یافته است. مردم فهرج به زبان فارسی با لهجه یزدی سخن می‌گویند، مسلمان و پیرو مذهب شیعه جعفری هستند.

۴) یافته‌های پژوهش

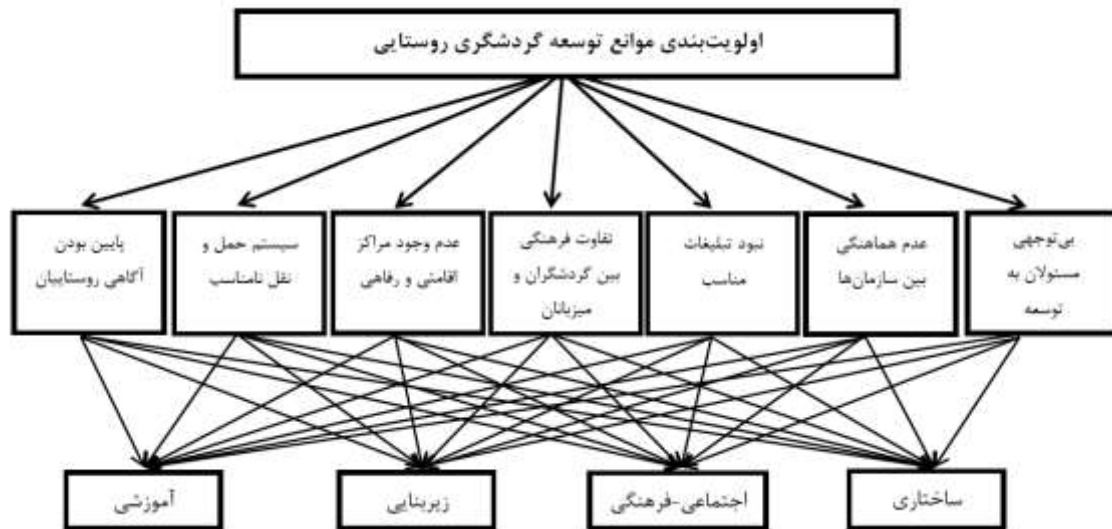
بعد از مصاحبه با کارشناسان میراث فرهنگی و گردشگری شهرستان یزد مهم‌ترین موانع توسعه گردشگری روستایی در روستای فهرج مشخص گردید که شامل بی‌توجهی مسئولان به توسعه گردشگری، عدم هماهنگی بین سازمان‌ها، نبود تبلیغات مناسب، تفاوت فرهنگی بین گردشگران و میزبانان، عدم وجود مراکز اقامتی و رفاهی، سیستم حمل و نقل نامناسب و پایین بودن آگاهی روستاییان می‌باشد.

در مرحله‌ی بعد، درخت تصمیم‌گیری طراحی شد که در نگاره‌ی (۱) مشاهده می‌شود. پس از این مرحله مقایسه زوجی معیارها و گزینه‌ها انجام گرفت. برای این منظور همان‌گونه که اشاره شد پرسشنامه‌ای طراحی شد و از پاسخگویان درخواست گردید با دقت به مقایسه معیارها و گزینه‌های مورد نظر به صورت دو به دو بپردازند. در ادامه، نتایج این مقایسات ارائه شده است.

¹ Incompatibility Ratio

² Incompability Index

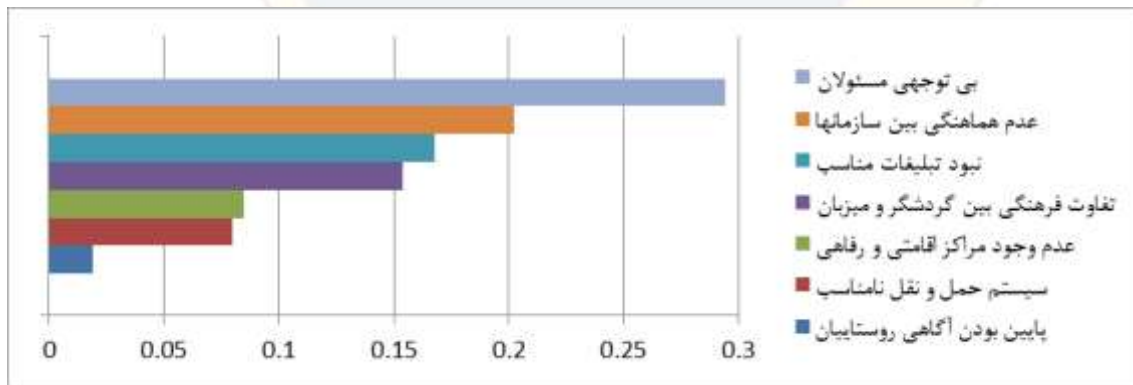
³ Random Index

نگاره‌ی (۱). ساخت سلسله مراتبی اولویت بندی موانع توسعه گردشگری روستایی

۴-۱) مقایسه‌ی معیارها

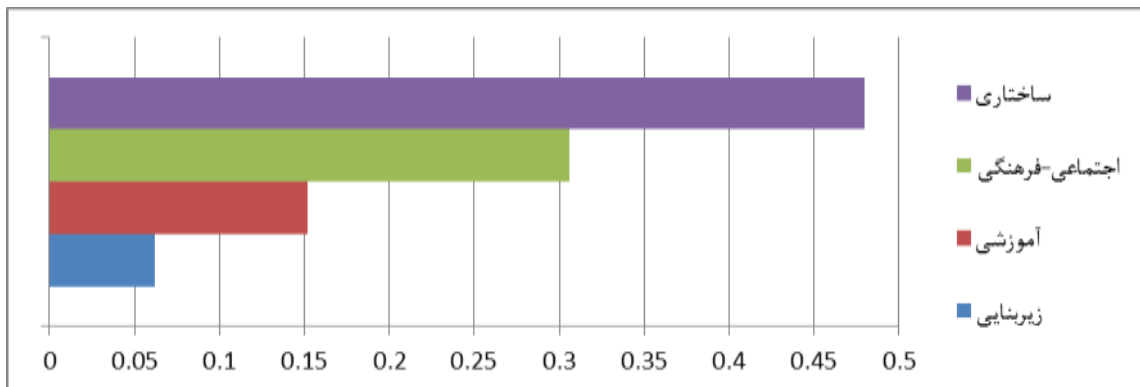
در مرحله‌ی اول معیارها به صورت زوجی، نسبت به هدف مطالعه (اولویت بندی موانع گردشگری روستایی) مقایسه شدند. طبق نمودار (۱) که نشان دهنده مقایسه زوجی معیارها با توجه به هدف می‌باشد، معیار بی توجهی مسئولان با وزن (اهمیت) نسبی ۰/۲۹۳ و معیار پایین بودن آگاهی روستاییان با وزن ۰/۰۱۹ بیشترین و کمترین اولویت را دارند. همچنین نرخ ناسازگاری برابر با ۰/۰۸ نیز بیانگر قابل اعتماد بودن قضاوت‌های کارشناسان بوده است.

نمودار (۱). مقایسه گرافیکی معیارها با توجه به هدف

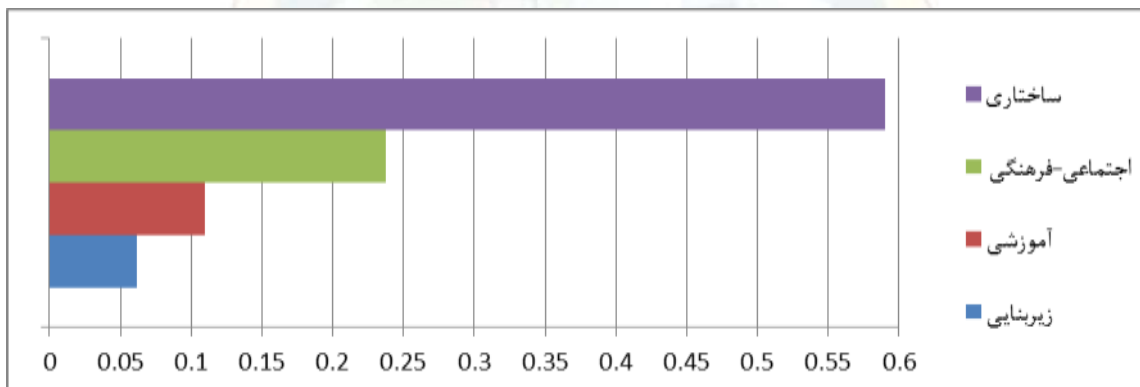
۴-۲) مقایسه زوجی گزینه‌ها

در مرحله‌ی دوم گزینه‌ها با توجه به معیارها مقایسه زوجی شدند. نمودار (۲) نشان دهنده وزن گزینه‌ها با توجه به معیار بی توجهی مسئولان به توسعه گردشگری است، طبق این نمودار عامل ساختاری با وزن ۰/۴۸ و عامل زیربنایی با وزن ۰/۰۶۸ بیشترین و کمترین سازگاری را دارند، نرخ ناسازگاری محاسبه شده برابر با ۰/۰۱ است. بنابراین سازگاری معیار مورد نظر با گزینه‌ها قابل قبول می‌باشد.

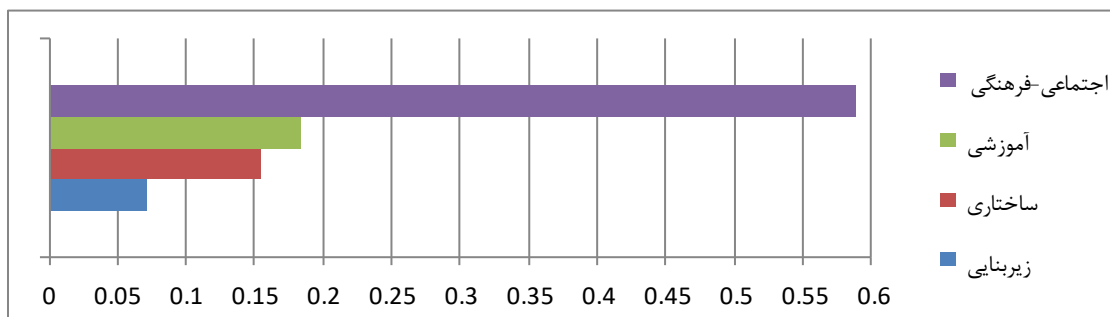
نمودار (۲). مقایسه گزینه‌ها به صورت زوجی با توجه به معیار بی‌توجهی مسئولان به توسعه گردشگری

نمودار (۳) نشان‌دهنده وزن گزینه‌ها با توجه به معیار عدم هماهنگی بین سازمان‌های مربوطه است، طبق این نمودار عامل ساختاری با وزن ۰/۵۹ و عامل زیربنایی با وزن ۰/۰۶۸ بیشترین و کمترین سازگاری را دارند، نرخ ناسازگاری محاسبه شده برابر با ۰/۰۱ است. بنابراین سازگاری معیار عدم هماهنگی بین سازمان‌های مربوطه با گزینه‌ها قابل قبول است.

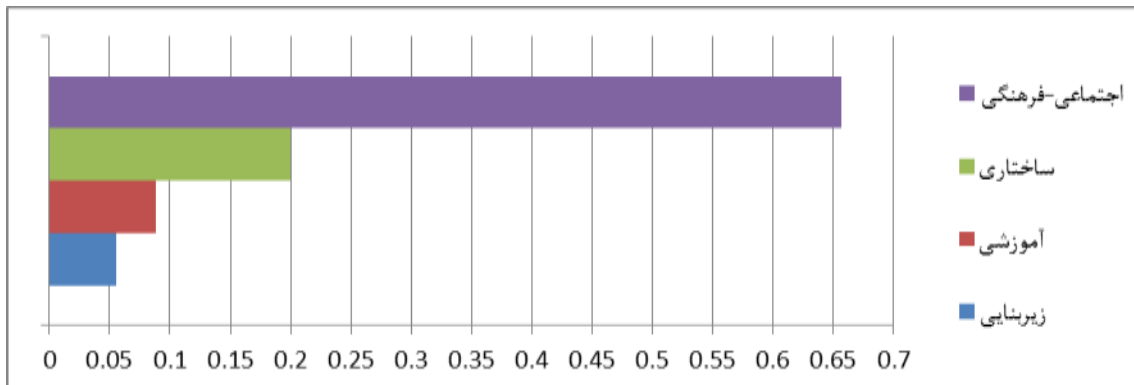
نمودار (۳). مقایسه گزینه‌ها به صورت زوجی با توجه به معیار عدم هماهنگی بین سازمان‌های مربوطه

نمودار (۴) نشان‌دهنده وزن گزینه‌ها با توجه به معیار فقدان فرهنگ پذیرش است، طبق این نمودار عامل اجتماعی-فرهنگی با وزن ۰/۵۸۹ و عامل زیربنایی با وزن ۰/۰۷۲ بیشترین و کمترین سازگاری را دارند، نرخ ناسازگاری محاسبه شده برابر با ۰/۰۱ است. بنابراین سازگاری معیار مورد نظر با گزینه‌ها قابل قبول است.

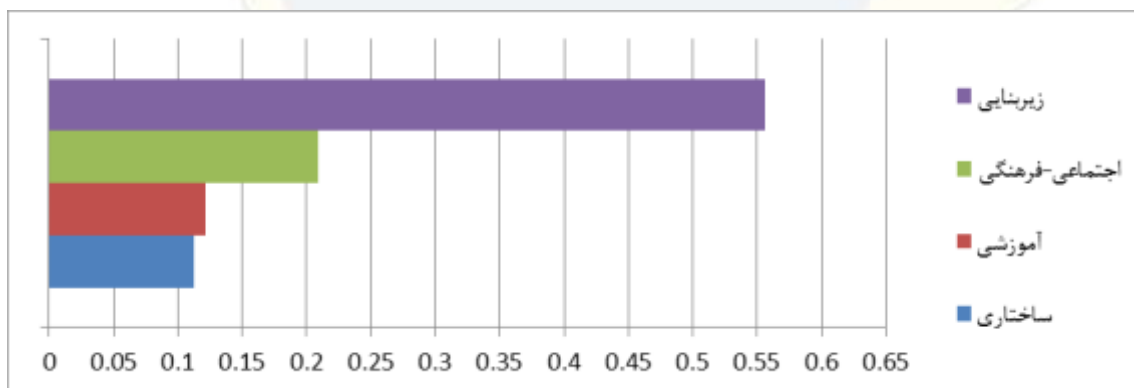
نمودار (۴). مقایسه گزینه‌ها به صورت زوجی با توجه به معیار فقدان فرهنگ پذیرش

نمودار (۵) نشان‌دهنده وزن گزینه‌ها با توجه به معیار نبود تبلیغات کافی است، طبق این نمودار عامل اجتماعی - فرهنگی با وزن ۰/۶۵۷ و عامل زیربنایی با وزن ۰/۰۵۵ بیشترین و کمترین سازگاری را دارند، نرخ ناسازگاری محاسبه شده برابر با ۰/۰۴ است. بنابراین سازگاری معیار مورد نظر با گزینه‌ها قابل قبول است.

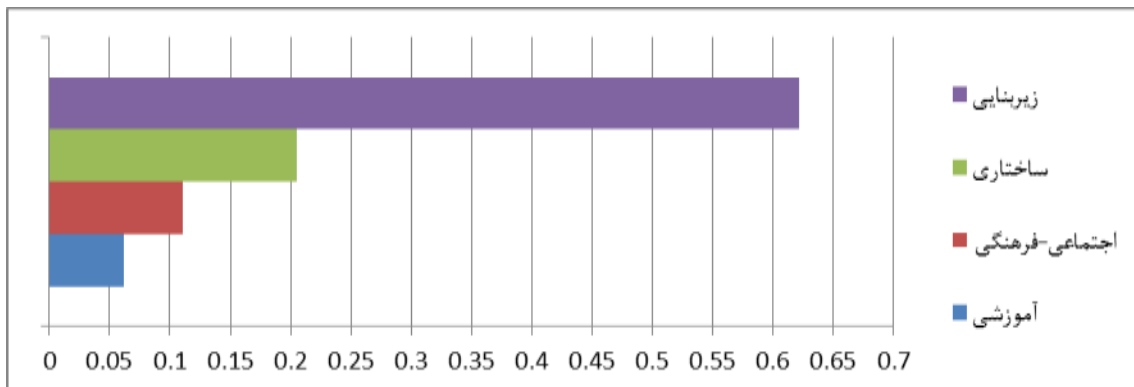
نمودار (۵). مقایسه گزینه‌ها به صورت زوجی با توجه به معیار نبود تبلیغات کافی

نمودار (۶) نشان‌دهنده وزن گزینه‌ها با توجه به معیار عدم وجود مراکز اقامتی و رفاهی است، طبق این نمودار عامل زیربنایی با وزن ۰/۵۵۶ و عامل ساختاری با وزن ۰/۱۱۳ بیشترین و کمترین سازگاری را دارند، نرخ ناسازگاری محاسبه شده برابر با ۰/۰۳ است. بنابراین سازگاری معیار مورد نظر با گزینه‌ها قابل قبول می‌باشد.

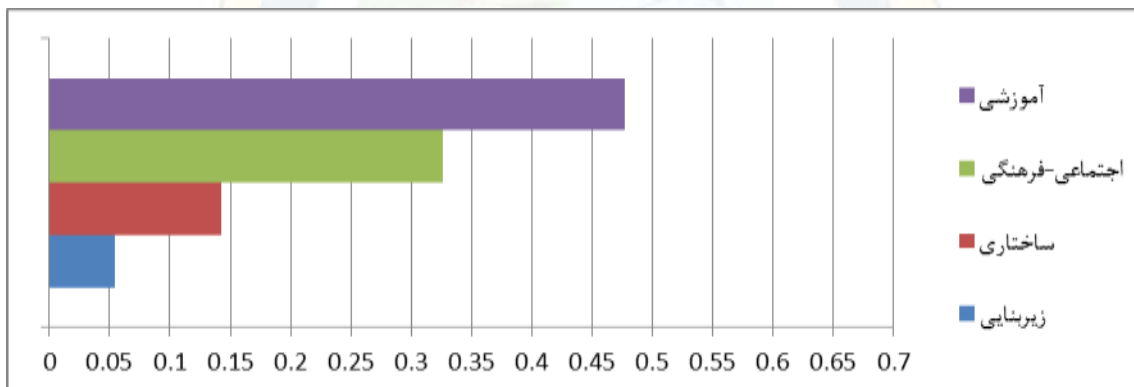
نمودار (۶). مقایسه گزینه‌ها به صورت زوجی با توجه به معیار عدم وجود مراکز اقامتی و رفاهی

نمودار (۷) نشان‌دهنده وزن گزینه‌ها با توجه به معیار سیستم حمل و نقل نامناسب است، طبق این نمودار عامل زیربنایی با وزن ۰/۶۲ و عامل آموزشی با وزن ۰/۰۶۲ بیش‌ترین و کم‌ترین سازگاری را دارند، نرخ ناسازگاری محاسبه شده برابر با ۰/۰۵ است. بنابراین سازگاری معیار مورد نظر با گزینه‌ها قابل قبول است.

نمودار (۷). مقایسه گزینه‌ها به صورت زوجی با توجه به معیار سیستم حمل و نقل نامناسب

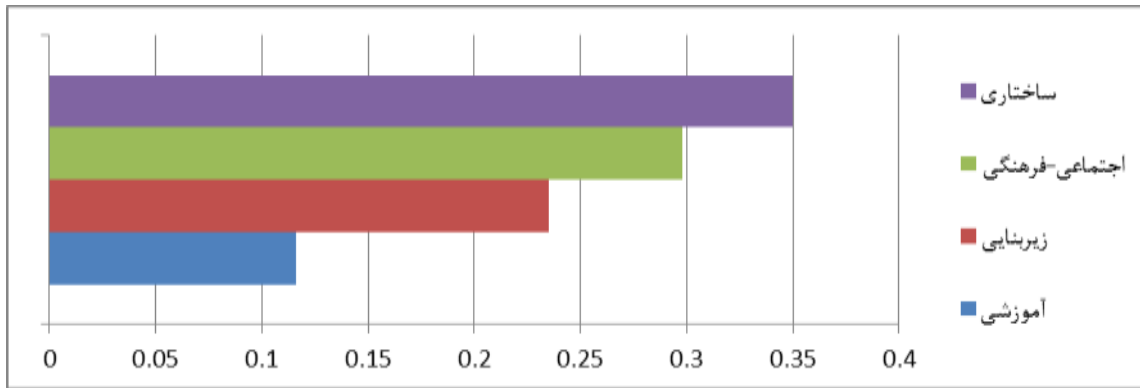
نمودار (۸) نشان‌دهنده وزن گزینه‌ها با توجه به معیار پایین بودن آگاهی روستاییان است، طبق این نمودار عامل آموزشی با وزن ۰/۴۷ و عامل زیربنایی با وزن ۰/۵۴ بیشترین و کمترین سازگاری را دارند، نرخ ناسازگاری محاسبه شده برابر با ۰/۰۴ است. بنابراین سازگاری معیار مورد نظر با گزینه‌ها قابل قبول است.

نمودار (۸). مقایسه گزینه‌ها به صورت زوجی با توجه به معیار پایین بودن آگاهی روستاییان

۳-۴) تلفیق معیارها و گزینه‌ها

همان‌طور که نمودار (۹) نشان می‌دهد بر اساس نتایج حاصل از تلفیق گزینه‌ها و معیارها با توجه به هدف پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که از بین موانع گردشگری روستایی، عامل ساختاری بازدارنده‌ترین عامل بوده و در مقابل عامل آموزشی کمترین اهمیت را دارد. در نهایت، می‌توان گفت که موانع عمده در گردشگری روستایی به ترتیب عبارتند از ساختاری، اجتماعی-فرهنگی، زیربنایی و آموزشی.

نمودار (۹). تلفیق گزینه‌ها و معیارها با توجه به هدف

(۵) نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف از این تحقیق اولویت‌بندی موانع مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی در روستای فهرج شهرستان یزد بود و موانع مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی در این تحقیق در چهار گروه اصلی موانع ساختاری، اجتماعی-فرهنگی، زیربنایی و آموزشی تقسیم‌بندی شدند. مؤلفه‌های هر یک از این موانع جهت مقایسه زوجی شناسایی شدند که در این میان موانع ساختاری با مؤلفه‌های بی‌توجهی مسئولان به توسعه گردشگری و عدم هماهنگی بین سازمان‌های مربوط، موانع اجتماعی-فرهنگی با مؤلفه‌های فقدان فرهنگ پذیرش و نبود تبلیغات کافی، موانع زیربنایی با مؤلفه‌های سیستم ارتباطی نامناسب و پایین بودن تسهیلات رفاهی و موانع آموزشی با مؤلفه‌های پایین بودن آگاهی روستاییان مورد سنجش قرار گرفت. جهت اولویت‌بندی موانع مؤثر بر توسعه گردشگری از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی استفاده شد و برای گردآوری داده‌ها از نظرات کارشناسان سازمان میراث فرهنگی شهرستان یزد استفاده گردید. به طور کلی از مقایسه معیارها با توجه به هدف مشخص شد که معیار بی‌توجهی مسئولان به توسعه گردشگری بیشترین و معیار پایین بودن آگاهی روستاییان کمترین اهمیت را داراست. نتایج مقایسه گزینه‌ها با توجه به معیارها نشان داد که گزینه بی‌توجهی مسئولان به توسعه گردشگری نشان‌دهنده عامل ساختاری بیشترین و عامل زیربنایی از کمترین سهم برخوردار هستند. مقایسه گزینه‌ها با توجه به معیار عدم هماهنگی بین سازمان‌ها نشان داد که عامل ساختاری بیشترین و عامل زیربنایی کمترین سهم را دارا هستند. مقایسه گزینه‌ها با توجه به معیار تفاوت فرهنگی بین گردشگر و میزبان نشان داد که عامل اجتماعی-فرهنگی و عامل زیربنایی به ترتیب بیشترین و کمترین سهم را دارا هستند. مقایسه گزینه‌ها با توجه به معیار نبود تبلیغات کافی نشان داد که عامل اجتماعی-فرهنگی بیشترین و عامل زیربنایی کمترین سهم را دارا هستند. مقایسه گزینه‌ها با توجه به معیار عدم وجود مراکز اقامتی و رفاهی نشان داد که عامل زیربنایی از بیشترین و عامل ساختاری از کمترین اولویت برخوردار هستند. مقایسه گزینه‌ها با توجه به معیار سیستم حمل و نقل نامناسب نشان داد که عامل زیربنایی و عامل آموزشی به ترتیب بیشترین و کمترین سهم را دارا هستند. مقایسه گزینه‌ها با توجه به معیار پایین بودن آگاهی روستاییان نشان داد که عامل آموزشی از بیشترین و عامل زیربنایی از کمترین اولویت برخوردار هستند. در نهایت نتایج حاصل از تلفیق گزینه‌ها و معیارها با توجه به هدف پژوهش نشان داد موانع عمده در توسعه گردشگری روستایی عبارتند از مانع ساختاری، اجتماعی-فرهنگی، زیربنایی و آموزشی. برای رفع موانعی مانند عدم هماهنگی بین سازمان‌های مرتبط به توسعه گردشگری روستایی می‌توان یک کمیته هماهنگی تشکیل داد که تصمیمات سازمان‌های مختلف را هماهنگ کند و پل ارتباطی بین این سازمان‌ها باشد. همچنین با توجه به نقش عامل زیربنایی در توسعه گردشگری می‌بایست سیستم ارتباطی و اطلاعاتی تقویت شود و امکانات رفاهی و خدماتی گسترش یابد و احداث جاده، راه‌های ارتباطی و ایجاد سیستم حمل و نقل مناسب در راستای توسعه منطقه در دستور کار قرار گیرد. علاوه بر این، با توجه به تاریخی بودن اماکن گردشگری روستای فهرج تدوین دفترچه راهنما برای گردشگران می‌تواند به توسعه گردشگری این منطقه کمک کند. مضاف بر این، می‌توان با ایجاد برنامه‌هایی در راستای شناسایی مزایای گردشگری روستایی برای روستاییان، آگاهی آن‌ها نسبت به توسعه گردشگری را بالا برد. اضافه بر مطالب یاد

شده، می‌بایست به آموزش و اطلاع رسانی به مردم در نحوه برخورد با گردشگران، به منظور جلوگیری از تعارض بین روستاییان و گردشگران در زمینه فرهنگی و آداب و رسوم آموزش داده شود. تبلیغات و اطلاع رسانی در زمینه جاذبه‌های گردشگری نواحی روستایی تا حدود زیادی می‌تواند در زمینه توسعه گردشگری مؤثر باشد.

فهرست منابع

- توکلی، م.، فاضل نیا، غ. و گنجعلی، ع. (۱۳۸۸). کاربرد فرایند تحلیل سلسله مراتبی در تعیین اولویت بخش‌های اقتصادی (مطالعه موردی شهرستان نیشابور). *روستا و توسعه*، ۴(۱۲): ۷۷-۹۸.
- حیدری ساریان، و. (۱۳۹۱). تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستای سردابه، شهرستان اردبیل. *جغرافیا و مطالعات محیطی*، ۱(۱): ۶۸-۸۱.
- دانش مهر، ح.، کریمی، ع. ر. و صفری، و. (۱۳۹۱). بررسی نقش طبیعت‌گردی و آثار آن در توسعه مناطق روستایی با استفاده از مدل تحلیلی سوات (مطالعه موردی روستای اورامان تخت). *پژوهش‌های روستایی*، ۳(۳): ۲۳۴-۲۰۹.
- درویشی، ه.، بیرانوندزاده، م.، نادر دهقانی الوار، س. ع. و احمدی، س. (۱۳۹۳). اولویت‌بندی راهبردهای توسعه گردشگری روستایی از منظر آمایش سرزمین، مطالعه موردی: روستای گایکان (شهرستان لیگودرز). *راهبردهای توسعه روستایی*، ۱(۲): ۸۴-۶۹.
- دلبری، س. ع. و داودی، س. ع. (۱۳۹۱). کاربرد تکنیک فرآیند سلسله مراتبی در رتبه‌بندی شاخص‌های ارزیابی جاذبه‌های توریستی. *مجله تحقیق در عملیات در کاربردهای آن*، ۹(۲): ۷۹-۵۷.
- رحیمی، د. و رنجبر دستانی، م. (۱۳۹۱). ارزیابی و اولویت‌بندی جاذبه‌های اکوتوریسم (روستا‌های هدف گردشگری استان چهار محال و بختیاری). *مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*، ۱۴(۴): ۱۵۰-۱۳۱.
- رضوانی، م. ر. (۱۳۸۷). توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- زبردست، ا. (۱۳۸۰). کاربرد فرآیند تحلیل سلسله مراتبی در برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای. *هنرهای زیبا*، ۱۰: ۲۱-۱۳.
- شریف‌زاده، ا. و مرادزاد، ه. (۱۳۸۱). توسعه پایدار و توریسم روستایی. *ماهنامه اقتصادی/اجتماعی جهاد*، (۲۵۱ و ۲۵۰): ۶۳-۵۲.
- عاشری، ا. و فتاحی، م. (۱۳۹۲). جاذبه‌های گردشگری روستای نصفی از توابع دهستان رحمت آباد رودبار با تأکید بر آثار تپه مارلیک. اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار، همدان: ۱۷-۱.
- عباسی سمنانی، ع. ر.، گل وری، ر. و چیتگر، س. (۱۳۹۳). ارزیابی بافت‌های تاریخی در جذب توریست (مطالعه موردی: شهر قزوین). اولین همایش علوم جغرافیایی ایران، مؤسسه جغرافیا، تهران: ۲۱۶-۲۱۰.
- عشوری، پ. و فریادی، ش. (۱۳۸۹). ارزیابی توانایی مناطق طبیعت‌گردی با استفاده از روش‌های تجزیه و تحلیل چند معیاره مطالعه موردی دهستان لواسان کوچک، *محیط شناسی*، ۳۶(۵۵): ۱۲-۱.
- فاضل نیا، غ.، کیانی، ا. و رستگار، م. (۱۳۸۹). مکان‌یابی بهینه فضاهای ورزشی شهر زنجان با استفاده از مدل تحلیل سلسله مراتبی و سیستم اطلاعات جغرافیایی. *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۱(۱): ۲۰-۱.
- قدسی پور، س. ح. (۱۳۸۵). فرآیند تحلیل سلسله مراتبی. تهران: انتشارات دانشگاه صنعتی امیر کبیر (پلی تکنیک تهران).
- کریمی، ف.، کانونی، ر.، ملای کهنه سرا، ع. و حیدری، م. (۱۳۹۲). بررسی نگرش جامعه میزبان نسبت به گردشگری و نقش آن در توسعه روستایی (مطالعه موردی روستای کهنه سرا). اولین همایش ملی مدیریت گردشگری، طبیعت‌گردی و جغرافیا، همدان: ۱۶-۱.
- لطیفی، س. نادری مهدی، ک. و زلیخایی سیار، ل. (۱۳۹۲). موانع مؤثر بر توسعه فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی همدان (با تأکید بر روستاهای هدف گردشگری). *برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۳(۹): ۸۷-۷۷.

موسوی، س. ن. و رجیبی، م. (۱۳۹۱). کاربرد الگوی پروبیت رتبه‌ای در تحلیل عوامل مؤثر بر تمایل به پرداخت گردشگران روستای ابیان. پژوهش‌های روستایی، ۳(۴): ۵۸-۳۱.

هادیانی، ز.، احدنژاد، م.، کاظمی‌زاد، ش. و قنبری، ح. (۱۳۹۱). برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری بر اساس تحلیل سوات (مطالعه موردی: شیراز). جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۲۳(۳): ۱۳۲-۱۱۱.

هادیزاده‌زرگر، ص. و سخایی، ب. (۱۳۹۳). تحلیل زمینه‌های توسعه گردشگری در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان ساری. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۳(۲): ۵۳-۳۹.

Benz, F. (2010). Rural tourism and development. *Tourism Economics*, 12(2): 40-52.

Bertolini, M. and Braglia, M. (2006). Application of the AHP methodology in making a proposal for a public work contract. *International Journal of Project Management*, 24(5): 422-430.

Bowen, W. M. (1990). Subjective judgments and data environment analysis in site selection computer. *Environment and Urban Systems*, 14: 133-144.

Getz, D. (2008). Rural tourism: definition, evolution, and research. *Tourism Management*, 29(3): 403-428.

Hatipoglu, B., Alvarez, M. D. and Ertuna, B. (2016). Barriers to stakeholder involvement in the planning of sustainable tourism: the case of the Thrace region in Turkey. *Journal of Cleaner Production*, 111: 306-317.

Najda-Janoszka, M. and Kopera, S. (2014). Exploring barriers to innovation in tourism industry – the case of Southern region of Poland. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 110: 190-201.

Shan, J. and Wilson, K. (2001). Causality between trade and tourism: empirical evidence from china. *Applied Economics Letters*, 8(3): 279-283.

Shaw, J. and Williams, P. (2004). Strategic planning and community involvement as contributors to sustainable tourism development. *Current Issues in Tourism*. 29: 3-41.

Sheng-Hshiang, T., Gwo-Hshiang, T. and Kuo-Ching, W. (1997). Evaluating tourist risks from fuzzy perspectives. *Annals of Tourism Research*, 24 (4): 796-812.

Takano, S. E. (2010). Application of combined SWOT and analytic hierarchy process (AHP) for tourism revival strategic marketing planning: A Case of Sri Lanka tourism. *Journal of the Eastern Asia Society for Transportation Studies*, 8: 954-969.

Taleghani, Gh., Ghafari, A., Asgharpor, S.E. and Bekiai, M. (2014). An investigation of the barriers relate to tourism industry development in Iran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 120: 772-778.